

Barn tar tungt ansvar

Ta hand om syskon, bidra till försörjningen eller ha koll på att ens förälder mår bra. Barns stöd till anhöriga kan gå ut över både skola och egna behov.

Text och bild: Helena Östlund | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 3 2015](#)

Barn ska få vara barn och slippa ta en vuxens ansvar. Så vill vi att det ska få vara. Men många barn gör stora insatser för sina anhöriga och närstående, det visar en studie från Göteborgs universitet.

Ett barn av fem håller ofta koll på sin förälder för att se till att hen mår bra. De försöker peppa och hålla föräldern sällskap. Och mer än ett barn av tio arbetar för att tjäna pengar till hushållet.

– Studien visar att många femtonåringar tar stort ansvar hemma, konstaterar Charlotte Melander som är forskare i socialt arbete.

Hon har tillsammans med Monica Nordenfors genomfört enkätstudien som besvarats av 2 424 femtonåringar från 300 slumpmässigt utvalda skolor. Tio ungdomar har också svarat på en utförligare webbenkät.

Barnens omsorger kan handla om allt ifrån att informera och tolka, omvårdnad, intim och personlig omsorg, bidra till försörjningen, passa syskon och utföra hushållsarbete, till att ge känslomässigt stöd.

Tre procent av barnen stannar hemma från skolan minst en gång i veckan för att ta hand om närstående. Det låter kanske inte så mycket men det innebär i genomsnitt ett barn i varje klass. Och det är allvarligt, särskilt med tanke på hur viktig skolan är som friskfaktor för unga.

– Det tror jag inte att så många är medvetna om i våra skolor. Men det är viktigt att personalen känner till att ett barn ger den här omsorgen och att man samverkar mellan olika

yrkesgrupper för att stötta det barnet, säger Charlotte Melander.

En liten andel, ett av 100, hjälper regelbundet en förälder att tvätta sig. Det är inte heller ett så stort antal men är å andra sidan en insats där barnet måste överträda både sin egen och föräldrarnas integritetsgräns.

– Det gör att barnet kan få en helt annan relation till sin förälder, säger Monica Nordenfors.

Att ge omsorg kan också innebära att avstå från egna behov. Hälften av femtonåringarna bidrar till familjens ekonomi genom att inte be om pengar för egen del och drygt var tionde avstår från att be om stöd när de egentligen hade behövt det.

Bland barnen som svarat på den utförligare enkäten tycker hälften att livet ibland inte känns värt att leva på grund av stödet de får lov att ge till anhöriga. Flera känner sig stressade och några antyder att de lider av psykisk ohälsa.

Men att hjälpa och stödja anhöriga är inte bara negativt. Barnen svarar också att de känner att de gör något gott, att de får en positiv självkänsla och att de mår bra av att hjälpa. De flesta tycker att de lär sig nyttiga saker och känner sig bättre på att lösa problem.

– Vi måste börja diskutera de här frågorna för att komma fram till vad vi kan göra för att avlasta dessa barn. Det kan till exempel handla om att få föräldrar att släppa in annan hjälp, för barnets skull, säger Charlotte Melander.

I andra länder som bland annat Storbritannien, Kanada och Australien finns det organisationer för unga omsorgsgivare, som Young carers. Där kan de unga få information, utbildning och stöd. Men i Sverige är barns anhörigstöd ännu ganska okänt och outforskat.

– Vi har byggt upp en välfärdsstat och ansett att barn inte ska behöva arbeta, de ska få vara barn. Men vi har kanske inte insett att barn ändå ger omsorger. En utmaning är att vi har så liten insyn i familjers liv, konstaterar Monica Nordenfors.

Helena Östlund

helena[at]ostlundreportage.se